

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2020.3.2.7>

В. С. Князєв

кандидат юридичних наук

КОМПЕТЕНЦІЯ МИТНОГО ОРГАНУ ЩОДО РОЗПОРЯДЖЕННЯ МАЙНОМ, ОБЕРНЕНИМ НА КОРИСТЬ ДЕРЖАВИ

У статті досліджуються компетенція митного органу, щодо розпорядження майном, оберненим на користь держави. Зазначено, що Держмитслужба постійно здійснювала спроби впорядкувати питання кадрового забезпечення розпорядження майном, що переходить у власність держави шляхом створення окремих підрозділів по контролю за майном, що перейшло у власність держави.

Наголошено, що під компетенцією митного органу, щодо розпорядження майном, оберненим на користь держави пропонуємо розуміти сукупність повноважень окремих посадових осіб та структурних підрозділів митних органів, визначених у законодавстві і спрямованих на виконання повноважень Державної митної служби щодо прийняття, здійснення зберігання, проведення оцінки та реалізації майна, оберненого на користь держави. При цьому ефективність здійснення повноважень щодо такого майна знаходиться у прямій залежності від спеціальних компетенцій працівників митних органів та їх відповідної професійної підготовки.

Підкреслено, що до суб'єктів, наділених компетенцією на розпорядження майном, оберненим на користь держави визначимо в даному випадку пропонуємо віднести: 1) митний орган; 2) керівника митного органу, заступника або особу, яка виконує обов'язки керівника митниці; 3) комісію, митниці Держмитслужби з питань розпорядження майном; 4) посадових осіб, структурних підрозділів митного органу відповідальні за даний напрямок роботи: відділ бухгалтерського обліку та супроводу операцій з вилученням майном управління бухгалтерського обліку та звітності митниці Держмитслужби та відділ складського обліку, зберігання, оцінки вилученого майна та розпорядження ним управління інфраструктури, держмайна та господарської діяльності митниці Держмитслужби

Зазначено, що при визначенні вартості майна (товарів) необхідною є взаємодія між структурними підрозділами митниці, зокрема при реалізації спеціалізованими торговельними організаціями. Водночас, посадові особи відповідальних структурних підрозділів мають мати вищу освіту за фахом фінансово-економічного та юридичного спрямування.

Ключові слова: компетенція, повноваження, митний орган, митниця, комісія, розпорядження, майно, реалізація, знищення, руйнування, переробка, безоплатна передача, товари, транспортні засоби комерційного користування.

Актуальність теми дослідження. Процедура розпорядження майном, оберненим на користь держави є складною і громіздкою за своїм змістом, передбачає можливість вибору різних способів подальшої долі товару, а також участь різних суб'єктів, прийняття колегіальних та індивідуальних рішень суб'єктами владних повноважень.

Чітке визначення компетенції та повноважень конкретних посадових осіб сприяє покращенню роботи, усунення спірних питань, а також знижує ризики притягнення до відповідальності за порушення вимог чинного законодавства. З огляду на зазначене, наукове дослідження компетенції митного органу щодо розпорядження майном, оберненим на користь держави набуває актуального значення. Ще у 2006 році Держмит-

служба здійснила спробу впорядкувати питання кадрового забезпечення розпорядження майном, що переходить у власність держави шляхом створення окремих підрозділів по контролю за майном, що перейшло у власність держави та переведення до них зі структури господарсько-експлуатаційних відділів регіональних митниць, сектори та фахівців контролю за майном, що перейшло у власність держави [1].

Підрозділ по контролю за майном, що перейшло у власність держави, був на той час структурним підрозділом регіональних митниць, який здійснював облік, зберігання вилученого та конфіскованого майна та майна, що на інших підставах перейшло у власність держави, та розпоряджався ним у порядку, установленому законодавством.

Починаючи з 2012 року функції розпорядження майном, що переходить у власність держави було передано до господарсько-експлуатаційного відділу регіональних митниць [2]. Проте методологічне забезпечення та контроль за дотриманням вимог законодавства діяльності відділу залишили за Управлінням фінансів, бухгалтерського обліку та звітності [3].

З 2019 року функції розпорядження майном, що перейшло у власність держави було передано до новостворених відділів митниць Держмитслужби: відділу складського обліку, зберігання, оцінки вилученого майна та розпорядження ним Управління інфраструктури, держмайна та господарської діяльності митниці Держмитслужби, а методологічне забезпечення та контроль за дотриманням вимог законодавства діяльності відділу передано до відділу бухгалтерського обліку та супроводу операцій з вилученим майном Управління бухгалтерського обліку та звітності митниці Держмитслужби.

Аналіз останніх досліджень. Питання визначення компетенції митного органу, щодо розпорядження майном, оберненим на користь держави є не особливо популярним серед науковців. В цілому, проблемам організації та здійснення митного контролю, зокрема і питанням діяльності складів митниць, присвячені наукові праці вітчизняних науковців, таких як: І. Бережнюк, О. Берзан, В. Булана, О. Вакульчик, О. Гребельник, О. Годованець, А. Дубінін, Г. Дейниченко, Т. Єдинак, В. Єдинак, П. Пашко, Ю. Петруня, С. Терещенко, А. Берзан, С. Коляда, Є. Корнієнко, Ю. Ломейко. Разом з тим, в контексті реформування ДМС України окремі питання визначення компетенції митного органу, щодо розпорядження майном, оберненим на користь держави залишаються малодослідженими, зокрема, це стосується питання діяльності складів митниць та залучених ними на договірній основі підприємств, особливостей їх статусу та зберігання товарів і транспортних засобів.

Постановка завдання (формулювання цілей статті). Метою статті є визначення компетенції (повноважень) митного органу, щодо розпорядження майном, оберненим на користь держави.

Виклад основного матеріалу. У тлумачному словнику С.І. Ожегова компетенція визначається як «коло питань, в яких хто-небудь добре обізнаний; коло чієїсь повноважень, прав» [4, с. 289].

Головань М.С. розглядає компетенцію одночасно в трьох сенсах: 1) як коло питань, в яких

особа повинна бути обізнана; коло повноважень, делегованих суб'єкту (посадовцю, органу управління, групі і т.п.); 2) як досвід, інформаційний ресурс, знання в певній предметній галузі, якими володіє суб'єкт; 3) соціально задана вимога до підготовки особи у певній сфері [5].

Згідно Директива (ЄС) 2017/2397 Європейського Парламенту і Ради від 12 грудня 2017 року «Про визнання професійних кваліфікацій у внутрішньому судноплаванні та про скасування директив Ради 91/672/ЄЕС та 96/50/ЄС від 12.12.2017 р. № 2017/2397» «компетенція» означає доведену здатність використовувати знання та навички, що їх вимагають встановлені стандарти для належного виконання завдань, необхідних для експлуатації плавучих засобів внутрішнього плавання [6].

Таким чином ми можемо запропонувати власне визначення поняття «компетенції митного органу, щодо розпорядження майном, оберненим на користь держави», як сукупність повноважень окремих посадових осіб та структурних підрозділів митних органів, визначених у законодавстві і спрямованих на виконання повноважень Державної митної служби щодо прийняття, здійснення зберігання, проведення оцінки та реалізації майна, оберненого на користь держави. При цьому ефективність здійснення повноважень щодо такого майна знаходиться у прямій залежності від спеціальних компетенцій працівників митних органів та їх відповідної професійної підготовки.

Компетентністний підхід в управлінні персоналом – це технологічний інструмент, за допомогою якого забезпечується ефективно досягнення якісних результатів професійної діяльності підприємств, установ, організацій за умов функціонування у динамічному середовищі, що характеризується дефіцитом кваліфікованих трудових ресурсів з одного боку, та наростаючою вимогою суспільства отримати більш якісний управлінський продукт. Суть компетентнісного підходу полягає в розробці та застосуванні на практиці моделей компетенції співробітників, їх підбору, оцінці та підготовці у відповідності з цими моделями. Для посадової особи системи органів Держмитслужби мають бути притаманними відчуття власної успішності, основою чого є наявність відповідних компетенцій, ініціативності, творчості, саморегуляції та усвідомлення можливості реалізації власних інтелектуальних ресурсів [7].

Говорячи про компетенцію митного органу на розпорядження майном, оберненим на користь

держави визначимо, як систему повноважень митного органу та його посадових осіб на прийняття рішень та дій, пов'язаних із розпорядженням товарами, транспортними засобами комерційного призначення, на які митний орган в установленому законом порядку набув прав розпорядження.

Конкретні обов'язки, права, функції та завдання суб'єктів, наділених компетенцією на розпорядження майном, оберненим на користь держави визначено в положеннях про митницю, про структурний підрозділ, про роботу комісії по розпорядженню майном, посадових інструкціях, законах України, підзаконних-нормативно правових актах, до яких можна віднести: Митний кодекс України [8], Податковий кодекс України [9], Порядок обліку, зберігання, оцінки конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави, і розпорядження ним, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 25 серпня 1998 № 1340 [10]; Порядок реалізації товарів на митних аукціонах, редукаціях: Постанова Кабінету Міністрів України від 4.12.2019 р. № 1050 [11]; Порядком розпорядження медикаментами, наркотичними засобами, прекурсорами, психотропними речовинами та іншими хімічними сполуками, що переходять у власність держави, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я, Державного департаменту ветеринарної медицини, Мінекобезпеки, Держкоммедбіопрому № 13/24/13/4 від 26.01.1999 [12] та іншими.

В деяких випадках, Держмитслужбою України розробляються рекомендації або надаються роз'яснення з окремих питань роботи по розпорядженню майном, яким митниця набула право розпорядження, що доводяться до відома митниць.

Об'єм і зміст повноважень залежить від їх носія, тобто суб'єкта, якому вони належать. До суб'єктів, наділених компетенцією на розпорядження майном, оберненим на користь держави визначимо в даному випадку пропонуємо віднести: 1) митний орган; 2) керівника митного органу, заступника або особу, яка виконує обов'язки керівника митниці; 3) комісію, митниці Держмитслужби з питань розпорядження майном; 4) посадових осіб, структурних підрозділів митного органу відповідальні за даний напрям роботи.

Окрім цього, відповідно до п. 11 Порядку розпорядження майном, конфіскованим за рішенням суду і переданим органам державної влади, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2002 р. N 985 з метою забез-

печення розпорядження конфіскованим майном у способи, відмінні від реалізації, керівник органу державної виконавчої служби утворює комісію, в склад якої (у разі якщо майно, відносно якого винесено питання на комісію відноситься до категорії – вилученого митницею) включається представник відповідної митниці [13].

На сьогоднішній день, основними підрозділами митниць, які займаються питаннями розпорядження майном, що переходить у власність держави є:

– відділ бухгалтерського обліку та супроводу операцій з вилученим майном управління бухгалтерського обліку та звітності митниці Держмитслужби. Управлінням фінансово-економічної роботи та бухгалтерського обліку щоденно вносяться дані по відображенню господарських операцій з обліку прийнятого на зберігання, вилученого та конфіскованого майна. За результатами внесених даних щомісячно складаються звіти ДФЕРБО – К1 «Звіт про рух майна, вилученого через ПМП, та подальше розпорядження ним» та ДФЕРБО-К2 «Звіт про розпорядження майном, що перейшло у власність держави (крім конфіскованого за рішенням суду)»;

– відділ складського обліку, зберігання, оцінки вилученого майна та розпорядження ним управління інфраструктури, держмайна та господарської діяльності митниці Держмитслужби. Зазначене управління митниці здійснює: прийняття на склад митного органу або передання на склади підприємств (у випадках, передбачених законодавством), а також видачі з цих складів майна, вилученого в справах про порушення митних правил (у тому числі швидкопсувних товарів), безхазяйного, заявленого у режим відмови на користь держави та переданого для зберігання митниці (далі – майно, вилучене відповідно до законодавства з питань митної справи); підготовка документів для такого прийняття та передання; організація роботи складу митного органу, пошук складських приміщень та укладання угод для зберігання майна; організація заходів із розпорядження майном, вилученим відповідно до законодавства з питань митної справи; складання та подання звітності в порядку та строки, встановлені чинними нормативно-правовими актами та ДФС України.

Також, необхідно зазначити, що коли майно переходить у власність держави на підставі рішення суду про конфіскацію внаслідок порушення митних правил, то до комісії з питань розпорядження майном, що переходить

у власність держави входять представники органів державної виконавчої служби та залучаються незалежні оцінювачі.

Для вирішення питань пов'язаних з розпорядження майном, яким митниця набула право розпорядження в митному органі створюється комісія по розпорядженню майном. Комісія утворюється у складі посадових осіб митниці та представників інших державних органів, перелік яких наведених в п. 7 Порядок обліку, зберігання, оцінки конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави, і розпорядження ним, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 25 серпня 1998 № 1340 [14].

Відповідно до Порядку 1340 [14], до комісії митниці Держмитслужби з питань розпорядження майном, що переходить у власність держави, входять посадові особи наступних підрозділів:

- управління матеріального забезпечення та розвитку інфраструктури;

- управління фінансування, бухгалтерського обліку та звітності;

- управління протидії митним правопорушенням та контрабанді;

- відділ з питань запобігання та виявлення корупції митниць;

- Спеціалізована лабораторія з питань експертизи та досліджень Держмитслужби.

Слід відмітити, що проблемними питаннями функціонування комісії по розпорядженню майном є:

- відсутність типового положення про роботу комісії по розпорядженню майном;

- відсутність вимог щодо встановлення графіку проведення засідань комісії по розпорядженню майном;

- відсутність доплат за участь у комісії по розпорядженню майном, як заохочення та компенсації за додаткове навантаження на посадових осіб митного органу;

- відсутність підстави звільнити членів/члена комісії (особливо це стосується секретаря комісії) від виконання основних обов'язків на час роботи комісії по розпорядженню майном, у разі такої необхідності;

- відсутність у членів комісії по розпорядженню майном спеціальних знань для вирішення тих, чи інших питань;

- відсутність практики виділення окремого фінансування на забезпечення роботи комісії по розпорядженню майном, втому числі, для підвищення рівня кваліфікації голови, секретаря та членів комісії, тощо.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

1. Під компетенцією митного органу, щодо розпорядження майном, оберненим на користь держави пропонуємо розуміти сукупність повноважень окремих посадових осіб та структурних підрозділів митних органів, визначених у законодавстві і спрямованих на виконання повноважень Державної митної служби щодо прийняття, здійснення зберігання, проведення оцінки та реалізації майна, оберненого на користь держави.

2. До суб'єктів, наділених компетенцією на розпорядження майном, оберненим на користь держави визначимо в даному випадку пропонуємо віднести: 1) митний орган; 2) керівника митного органу, заступника або особу, яка виконує обов'язки керівника митниці; 3) комісію, митниці Держмитслужби з питань розпорядження майном; 4) посадових осіб, структурних підрозділів митного органу відповідальні за даний напрямок роботи: відділ бухгалтерського обліку та супроводу операцій з вилученим майном управління бухгалтерського обліку та звітності митниці Держмитслужби та відділ складського обліку, зберігання, оцінки вилученого майна та розпорядження ним управління інфраструктури, держмайна та господарської діяльності митниці Держмитслужби

3. Для покращення роботи у напрямку розпорядження вилученого митними органами майна пропонуємо: затвердити порядок взаємодії структурних підрозділів митного органу; розробити типові положення про роботу комісії по розпорядженню майном; встановити заохочення для членів комісії по розпорядженню майном за додаткове навантаження.

Список використаної літератури:

1. Про створення окремих підрозділів по контролю за майном, що перейшло у власність держави: Наказ Державної митної служби України від 14.08.2006 р. № 690 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0690342-06#Text> (дата звернення: 16.07.2020).
2. Про затвердження Примірного положення про господарсько-експлуатаційний відділ регіональної митниці: Наказ Державної митної служби України від 01.02.2012 р. № 72. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0072342-12#Text> (дата звернення: 23.09.2020).
3. Про затвердження Положення про Управління фінансів, бухгалтерського обліку та звітності

- Державної митної служби України: Наказ Державної митної служби України від 22.07.2011 р. № 665. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/MK110805?an=1> (дата звернення: 24.09.2020).
4. Ожегов С.И. Словарь русского языка: 70000 слов. 23-е изд., М.: Русский язык, 1990. 917 с.
 5. Головань. М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*. 2008. № 3. С.23-30. <https://core.ac.uk/download/pdf/324272272.pdf> (дата звернення: 16.07.2020).
 6. Про визнання професійних кваліфікацій у внутрішньому судноплаванні та про скасування директив Ради 91/672/ЄЕС та 96/50/ЄС від 12.12.2017 р. № 2017/2397: Директива (ЄС) 2017/2397 Європейського Парламенту і Ради від 12 грудня 2017 року. *Верховна Рада України*. База «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-17/ed20171212#p96 (дата звернення: 16.07.2020).
 7. Державна фіскальна служба України: управління кадровим потенціалом в умовах інституційних змін : монографія / за заг. ред. О.С. Нагорічної. Хмельницький: ФОП Мельник А.А., 2017. 320 с.
 8. Митний кодекс: Закон України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. *Верховна Рада України*. База «Законодавство України». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 16.07.2020).
 9. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. *Верховна Рада України*. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 16.07.2020).
 10. Порядок обліку, зберігання, оцінки конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави, і розпорядження ним : Постановою Кабінету Міністрів України від 25 серпня 1998 № 1340. *Верховна Рада України*. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1340-98-%D0%BF#Text> (дата звернення: 16.07.2020).
 11. Порядок реалізації товарів на митних аукціонах, редукаціях : Постанова Кабінету Міністрів України від 4.12.2019 р. № 1050. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1050-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.11.2020 р.).
 12. Порядком розпорядження медикаментами, наркотичними засобами, прекурсорами, психотропними речовинами та іншими хімічними сполуками, що переходять у власність держави : Наказ Міністерства охорони здоров'я, Державного департаменту ветеринарної медицини, Мінекобезпеки, Держкоммедбіопрому № 13/24/13/4 від 26.01.1999 р. *Верховна Рада України*. База «Законодавство України». URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG3423.html (дата звернення: 16.07.2020).
 13. Порядок розпорядження майном, конфіскованим за рішенням суду і переданим органам державної влади : Постанова КМУ від 11 липня 2002 р. № 985. *Верховна Рада України*. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/985-2002-%D0%BF#Text> (дата звернення: 16.07.2020).
 14. Порядок обліку, зберігання, оцінки конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави, і розпорядження ним : Постановою Кабінету Міністрів України від 25 серпня 1998 № 1340. *Верховна Рада України*. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1340-98-%D0%BF#Text> (дата звернення: 16.07.2020).

Kniaziev V. S. Competence of the customs authority regarding the disposal of property turned in favor of the state

The article examines the competence of the customs authority to dispose of property in favor of the state. It is noted that the State Customs Service has constantly tried to streamline the issue of staffing the disposal of property that becomes the property of the state by creating separate units to control the property that has become the property of the state.

It is emphasized that under the competence of the customs authority to dispose of property in favor of the state, we propose to understand the set of powers of individual officials and structural units of customs authorities, defined by law and aimed at fulfilling the powers of the State Customs Service to accept, store, evaluate and sell property turned in favor of the state. At the same time, the effectiveness of the exercise of powers in respect of such property is directly dependent on the special competencies of customs officers and their relevant training.

It is emphasized that to the subjects endowed with the competence to dispose of the property turned in favor of the state we will define in this case we suggest to carry: 1) customs body; 2) the head of the customs authority, deputy or a person acting as the head of customs; 3) the commission, customs of the State Customs Service on property management issues; 4) officials, structural subdivisions of the customs body responsible for this area of work: the department of accounting and support of operations with seized property of the accounting and reporting department of the State Customs Service and the department of warehousing, storage, valuation of seized property and infrastructure

management, state activities of the State Customs Service customs It is noted that in determining the value of property (goods) it is necessary to cooperate between the structural units of customs, in particular in the implementation of specialized trade organizations. At the same time, officials of the responsible structural units must have higher education in the field of financial, economic and legal orientation.

Key words: *competence, authority, customs authority, customs, commission, order, property, sale, destruction, destruction, processing, free transfer, goods, vehicles for commercial use.*